

Acta Beregsasiensis

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II

A Scholarly Annual
of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute

2010
IX. évfolyam, 1. kötet
Том IX, № 1
Volume IX, № 1

Acta Beregsasiensis

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

2010/1
IX. évfolyam, 1. kötet / Том ІХ, № 1

SZERKESZTÉS: Kohut Attila, Penckófer János

РЕДАКЦІЯ: Когут А., Пенцкофер І.

KORREKTÚRA: G. Varcaba Ildikó

Коректура: Г. Варцаба І.

TÖRDELES: Garanyi Béla

Верстка: Гороній А.

BORÍTÓ: *K&P*

ОБКЛАДИНКА: *K&P*

A KIADÁSÉRT FELEL: dr. Orosz Ildikó, dr. Soós Kálmán

ВІДПОВІДАЛЬНІ ЗА ВИПУСК: Орос І., Шовш К.

A KÖTET TANULMÁNYAIBAN ELŐFORDULÓ ÁLLÍTÁSOKÉRT MINDEN ESETBEN A SZERZŐ FELEL.

A kiadvány megjelenését a

támogatta

ISBN: 978-966-7966-89-8

Készült: PoliPrint Kft. Ungvár, Turgenyev u. 2. Felelős vezető: Kovács Dezső

A II. Rákóczi Ferenc
Kárpátjai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

Tartalom

Nyelv- és irodalomtudomány

PETHÓ JÓZSEF: Nyelvi stílus és identitás	7
KOVÁCS SZILVIA: Szókincs és kommunikatív kompetencia	15
ABONYI ANDREA TÍMEA: Lexikai germanizmusok ruszin népnyelvű kiadványokban	21
GAZDAG VILMOS: Szláv nyelvi hatás Beregvidék magyar nyelvjárásaiban	37
ILONA HUSZTI: Analysis of Hungarian and Ukrainian children's English reading errors	49
BÁRÁNY BÉLA: Женщина и война: женский вопрос в романе В. Гроссмана «Жизнь и судьба» и Дж. Джонса «Отныне и вовек»	63

Pedagógia

SZAMBOROVSKZYKNÉ NAGY IBOLYA: Az iskolaügy alakulása a Szovjetunióban a második világháború utáni években (1944–1953)	81
HEVESI TIBOR: A „Statisztika alapjai” témakör feldolgozása számítógép segítségével a középszintű oktatásban	103
BEREGSZÁSI ANIKÓ–SÉRA MAGDOLNA: Magyar vagy ukrán iskola? (Az iskolai tannyelv- választásról egy vizsgálat eredményeinek tükrében)	119
GOGOLA ISTVÁN: A tanári hivatás nehézségei egy kutatás tükrében	127
LECHNER ILONA: Kétnyelvű környezetben történő gyermekkori írott nyelv-elsajátítás elméleti háttere	133
KOMONYI TÍMEA: Egy Rett-szindrómás eset bemutatása	149

Történelem

MOLNÁR FERENC: A ruszin nép szerepe az 1848–49. évi máramarosi események idején ..	155
DOBOS SÁNDOR: Bereg vármegye főispánjának fondja Beregszász XVIII. századi utcanevéről	165
BRAUN LÁSZLÓ: Bercsényi Miklós (1665–1725)	171
HOMOKI DIANNA: Adalékok a Rákóczi-szabadságharc kultuszának forrásaihoz	177

BOROS LÁSZLÓ: Ung vármegyei közművelődési egyesületek és a múzeumügy a XIX. század végén és a XX. század elején	187
SZÓLÓSI NÓRA: A revízió közvetlen hatása Kárpátaljára a korabeli sajtó tükrében (1938–1939)	201
SZENDREY ANITA: Adalékok a beregszászi római katolikus egyház történetéhez (1938–1944)	205

Földrajz, turizmus, kertészettudomány

M. С. ДНІСТРЯНСЬКИЙ: Типологія держав світу за структурно-територіальними параметрами як метод політико-географічного аналізу	221
IZSAK TIBOR: The effect of human work on the environment in the delta of river Borzsa, the right-side branch of the Tisza	233
KAMPÓ ILDIKÓ: Стан та перспективи розвитку сільського туризму на Закарпатті	241
DR. KOMONYI ÉVA: Kárpátalja tájalmafajtáinak pomológiai leírása	245
GÉCSE MÁTYÁS: Termésmennyiség javítása oltott palántával a dinnyetermesztésben.....	255
<i>Eseménynaptár</i>	262

Lexikai germanizmusok ruszin népnyelvű kiadványokban

Rezümé A ruszinok nyelvi kérdése mindig szorosan összefonódott nemzeti identitásukkal. A ruszin nyelv(ek)et mind a kelet, mind a nyugat felől érkező hatások, ezen kívül számos, az ógyházi szláv liturgikus nyelvéből származó kifejezés különbözteti meg a többi keleti szláv nyelvtől. A ruszin nyelvjárások/nyelvváltozatok körül minden időben léteztek különféle kisebb, regionális irodalmi nyelvek, melyek szókincsükre mindig erős hatással voltak. A német jövevényszavak – többnyire eredeti jelentésüket megőrizve – képző nélküli alakban, vagy pedig honosító képzővel ellátva fordulnak elő a ruszinban, mely a ragozási paradigmába való beilleszkedésüket segíti elő. Jelen tanulmány legfőbb célja az, hogy bemutassa a ruszin népnyelvű művekben megtalálható leggyakoribb német jövevényszavakat. Az ábécésorrendben közölt szócikkekben azokból a német jövevényszavakból mutatok be néhányat, amelyek a leggyakrabban fordulnak elő a ruszinok körében. A szócikkek között közvetlen, illetve közvetett módon átkerült jövevényszavak egyaránt megtalálhatók.

Резюме Проблема мови русинів завжди була у тісному взаємозв'язку з їх національною ідентичністю. Мова(мови) русинів з елементами церковнослов'янської мови у різні історичні періоди перебували під впливом як східних, так і західних мов. Серед варіантів русинської мови функціонують регіональні літературні мікромови, на лексичний склад яких завжди мали вплив різні мови. Німецькі запозичення, зберігаючи своє первинне лексичне значення, адаптувалися до системи русинської мови з суфіксами або без них. Наявність суфіксів сприяє кращій адаптації до мови-реципієнта. Мета роботи – показати вплив німецької мови на лексику видань, написаних русинською народною мовою. Серед заголовних слів знаходимо такі, які потрапили з німецької мови безпосередньо або через посередництво інших мов.

A nyelvtudomány egyik legfontosabb és egyben legeredményesebb kutatási területe a szókincs eredetének vizsgálata. A szókincs a nyelv legdinamikusabban változó része, mely egy nép történelmének, illetve művelődéstörténetének köszönhetően, valamint eredetbeli szerkezetét tekintve igen sokrétű lehet. Egy nyelv szókincsének gyarapításában nagy szerepük van az idegen nyelvi hatásoknak, melyek az egyes nyelvek történetében különböző korokban és különböző módon jelentkezhetnek.

Lexikális kölcsönzések, a jövevényszavak átvétele leggyakrabban egy új kultúra, új ismeretek, tárgyak, fogalmak átvételével függ össze, s a szókölcsönzések többnyire hang- és alakváltozásokkal is együtt járnak. Ezeket a változásokat gyakran a nyelvek közötti hangtani, illetve alaktani különbségek követelik meg. A jövevényszavak az ún. adaptációs (honosító) képzők segítségével illeszkednek be az átvevő nyelv grammatikai rendszerébe, melyeknél az átadó nyelv sokszor nem állapítható meg biztosan, csak a nyelvcsalád, ha egy szó több rokon nyelvben is előfordul. A jövevényszavak gyakran több nyelven keresztül, vagyis több nyelv közvetítésével kerülnek be egy nyelvbe, viszont átadó nyelvként mindig a közvetlen forrást nevezzük meg; a végső forrás felderítése nem is mindig volna lehetséges. Idegen hatásra bármilyen eredetű szóhoz kapcsolódhatnak új jelentések. Például a korai német jövevényszavaknak eredeti, vagyis az átvételkor már meglévő jelentéseik mellé lépett új jelentések túlnyomórészt egy adott nyelven belül lezajlott szemantikai változások eredményeként értékelhetők.

A ruszinok nyelvi kérdése mindig szorosan összefonódott a nemzeti identitás problémájával. A ruszin nyelv(ek)et mind a kelet, mind a nyugat felől érkező hatások, ezenkívül számos, az ógyházi szláv liturgikus nyelvéből származó kifejezés

* Nyiregyházi Főiskola, Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszék, adjunktus.

különbözteti meg a többi keleti szláv nyelvtől. A ruszin évszázadokon keresztül csak dialektusokban létezett, irodalmi változata nem volt. Azonban a nyelvjárások effajta keveréke körül minden időben léteztek különféle irodalmi nyelvek, melyek hosszú időre visszanyúló tradícióval és nagy tekintéllyel rendelkeztek. Mivel az e nyelvjárásokon beszélők határterületen élnek, szókincsükre mindig erős hatással volt a lengyel, a szlovák és a magyar nyelv. Így például az Eperjes környéki ruszin lexika nagy része megegyezik a keleti szlovák dialektusok szókincsével; a lemkó-ruszin a lengyel nyelvjárásokkal mutat hasonlóságot; a kárpátaljai ruszinban sok az ukrán dialektusokból átvett elem; a bács-szerémi ruszin a szerb és horvát nyelvjárásokhoz áll közel. Ezek az irodalmi nyelvek természetesen nagymértékben befolyásolták az idegen eredetű elemek meghonosodását, illetve beilleszkedését a ruszinba.

E tanulmány legfőbb célja az, hogy bemutassa a ruszin népnyelvű művekben megtalálható leggyakoribb német jövevényszavakat, melyek többnyire ma is élő ruszin írók, költők versesköteteiben, elbeszélő műveiben, továbbá különböző szótárak szócikkeiben található. A legtöbb német jövevényszót a szlovákiai, a kárpátaljai és a bács-szerémi ruszinban találtam, kevesebbet a máramarosiban és a lemkó-ruszinban. A leggyakoribb közös német jövevényszavaknak számítanak: *борбіль/бурбіль, вагон, вага, вандровати, гандиль/гендель, татер, тешевт, твагт/твалт, трайцарь/трицарь, дах, куфер/куфир, лайбик, луфт, мвашингвер/машингвер, мелдовати, плац, фарба, ферталь/фірталь, фест, фірганок/фіргант(а), флек, цолиток, шіф(а), штанга/штангля, штимпиль/штемпель, штримфля/штрімфлі, шустер, шацовати.*

Az ábécésorrendben közölt szócikkekben főként azokból a német jövevényszavakból mutatok be néhányat, amelyek a leggyakrabban fordulnak elő a ruszinok körében. A szócikkek között közvetlen, illetve közvetett módon átkerült jövevényszavak egyaránt megtalálhatók. A lexikai germanizmusok különböző alakokban való előfordulása miatt a címszót a szócikkek elején néhány esetben többféle változatban is szerepeltettem. Ezután a példamondatok következnek, melyek nagy mennyisége miatt csak néhányat idéztem. A példamondatok után zárójelben csak abban az esetben írtam évszámot, ha egy szerzőnek több művét is felhasználtam. Egyes szócikkekben a példamondatok után a címszó néhány származékszavát is feltüntettem. A hivatkozásoknál és a példamondatoknál igyekeztem a kronológiai sorrendet betartani.

A szócikkek három típusát különböztettem meg:

Az első típusnál a címszót a ruszin művekből vett illusztráló mondatok követik, ahol azt dőlt betűvel jelöltem. Ezután, ha voltak, feltüntettem néhány származékszót is, majd az adott címszó különböző nyelvi megfelelőit, ahol az megtalálható: először a ruszin nyelvi alakokat, majd néhány szláv nyelvi megfelelőjét, s végül ha a magyarban is megvan, a magyar irodalmi, illetve nyelvjárási alak(ka)t. Befejezésül a szócikket a címszóra vonatkozó etimológiai és szótörténeti magyarázatok, továbbá a hazai, illetve a külföldi nyelvészeti irodalmakra való hivatkozások zárják.

A szócikkek második típusánál a címszót a német nyelvi alak követi, majd a magyar nyelvi jelentés. Ezután következnek a ruszin nyelvű példamondatok, majd a nyelvészeti hivatkozások.

A szócikkek harmadik típusát többnyire Bevka *Emlékszótár*ában fellelhető germanizmusok alkotják, melyek példamondat nélküliek. Ennek az az oka, hogy az eddig általam feldolgozott ruszin nyelvű művek közül egyikben sem találtam

ezekhez illusztráló mondatot. Viszont mivel ezek is határozottan német eredetű jövevényszavak, szerepeltetni kívántam a többi szócikk között.

Az adaptációs képző nélkül átvett szókölsönzések közül néhány szócikk:

анцуг/анцук < ném. *Anzug* 'öltöny, öltözet': Дав собі пошити *анцук* из матеріяла вклітку. (Чорі 1: 16); На нѹм быв новий, по-модерному изшитый *анцук*. (Чорі 2: 274); Явився нарядный, як на якоесь сято, – у чорному *анцукови*, білѹв сорочці и машликом на шийи. (Чорі 3: 205); Та ked' zbalamučenŭj Kocur v takim *ancigu* z Amerykŭ s'a ne vernuv, v jakŭch vŭ idete do n'oj... (Petrovaj 46); ..., кидь город из них не справит топанкы и чїжмы, *анцугы* и кабаты? (Утцюзнаина 53); – Вже єм позерав по склепах по чорных *анцугах*, бо ніч такой дома не мав, – ... (Мальцовска 127); Митер сшив вінчальный *анцук*, пирстїнь щи глядає. (Чорі 2002: 44); Доку-м обмацовав шпайз, та якогось липкачого фраса-м перевернув собі просто на *анцуг!* – ... (Керча 1997: 9); Ezt a szót képző nélkül vette át a ruszin különbözö végzödésekkel (г, к), feltehetően nyelvjárásokból: lemko-rusz. *анцуг* (Слимак 604); bács-szeremi rusz. *анцуг* (Сопка 26); k-szlk. rusz. *анцуг*; mn. *анцуговый* (РА 12); РурС *анцуг* (Керча 1: 53); kárp. ukr. нувј. *анцуг(к)* (Гоца 60, Гвоздяк 237); le. ukr. нувј. *анцук* (Лесів 414); k-szlk. *ancug, ancuzěk* (Halaga 1: 117); m. *ancúg*: '(fërfi)ruha' (ÉKSz 42); m. нувј.: *ancúg, áncug* (ÚMTSz 1: 220); kárp. m. нувј. *ancúg* (Дерке 31, 33); vö. Abonyi 2001: 7; 2003: 18; 2007: 376.

векер: A szó képző nélküli ném. jövevényszó a ruszinban; máramarosi rusz. *векер* (Бевка 40); РурС *векер* (Керча 1: 116); k-szlk. *veker, vekerěčka, vekerka* (Halaga 2: 1110); a m. szó jelentése: A) melléknévként: 'keltö, ébresztö <óra>' (1900); B) főnévként: 'zsebóra' (1900); 'ébredztöóra' (1910). A TESz szerint ausztr. ném. eredetű; vö. ausztr. ném. *Wecker* 'ébredztöóra', ném. *wekker* 'ua'; vö. még ir. ném. *Wecker* 'ébredztöóra; elektromos csengö'. A m. szó b-s alakváltozata a ném. w nyelvjárási hanghelyettesítésével keletkezett; vö. még m. *békni* 'vekni', *bjěsli* 'virslі'. Eredeti jelentése a főnévi 'ébredztöóra, zsebóra' jelentése ennek tréfás, részben pejoratív átvitelekként keletkezett. A melléknévi *vekkeróra* jelentés magyarázó összetétel alapján érthető (TESz 3: 1108). Az ESz szerint a *vekker* a ném. *wecken* 'ébredzt' ige származéka. A bizalmas nyelvhasználat szava (ESz 905); vö. ÉKSz 1480, Нур. 1988/112: 80–86, Gerstner 1998: 38, Abonyi 2006: 420; 2008: 187.

келнер < ném. *Kellner* 'pincér': ..., на столах вазочки из полотняныма цвітами, лустры, *келнера*, што помагав панови зняти кабат, ... (Олбрахт 69); – *Келнер!* У моюм гуляши здохлый бумбак! (Керча 1997: 26); І пішла мати його у кавейгаз, і просить у *кильнера* обід на двоє челяди за двасто срібних. (Гнатюк 224); То повідай єден на кавейгазі *кильнир*, що давав панум їсти й пити, кральовичови: ... (Гнатюк 259); Його брат Иван був *кельнером* у пивнушці. (Чорі 3: 20); Не встигли зайти в бар, як до них нараз пудыйшла *кельнерка*, обы обслужити. (Чорі 3: 20);

A *келнер* képző nélkül átvett szókölsönzés; РурС *келнер* (Керча 1: 407); k-szlk. rusz. *келнер* (РА 104); az ukr. *кельнер* ném. jövevényszó; az alném. *Kellner*, ófném. *kělnari* a k. lat. *cellenarius* szóból ered, mely a lat. *cellarium* ('kamra, élés-kamra, pince') alakra megy vissza; ez pedig a *cella* ('szobácska, kamrácska') szóból

származik; (ЕСУМ 2: 422); szlk. *kelner* (Newerkla 59, 452; Majtán 2: 43); m. nyvj.: *kellner, këller, këllër, kelner, këlnër, këllnër, këlnyër, kernyel* (ÜMTSz 3: 180); vö. Abonyi 2003: 19.

крах: *Крах* Совітського Союзу є *крахом* марксизма-ленінізма. (Чорі 3: 59);

A címszó képző nélkül ment át a ruszinba; РурС *крах* (Керча 1: 444); k-szlk. rusz. *крах* (РА 114); az ukr. *крах* ném. jövevénytörzs: a ném. *Krach* ('durranás, dőrejtés, recsegés, dörgés; csapkodás, ropogás, kattogás, nyikorgás') a *krachen* (őfném. *krakhhōn*) ('nyikorog, csikorog, recseg, ropog, pattog') igéből származik, amely a holl. *kraken* igével rokon (ЕСУМ 3: 79); le. *krach* (LMSz 275); szlk. *krach* (Newerkla 456); k-szlk. *krach* (Halaga 1: 361). A m. *krach* (1869) ('gazdasági összeomlás') ném. jövevénytörzs; vö. ném. *Krach* 'robaj, lárma; gazdasági összeomlás; veszekedés; civakodás'. A ném. szó a ném. *krachen* 'recseg, ropog; civódik, veszekedik' ige származéka. Elsőként 'viszály, veszekedés; szidás' jelentésben adathozható, ma a közgazdaságtanban 'gazdasági válság' (1874–1876), a bizalmas társalgási nyelvben pedig 'váratlan csapás, baj' (1875) jelentésben használatos (ESz 451); m. *krach* ném. eredetű, jelentése: 'gazdasági válság folytán hirtelen árzuhanás a tőzsdén; váratlan nagy csapás, baj' (ÉKSz 794); m. nyvj.: *krach, krakk* (ÜMTSz 3: 590); vö. Nyr. 1970/94: 345–347, Gerstner 1998: 43.

куншефт: Бовташ Мошка нігда не кривдив своїх постійних *куншефтїв*. (Чорі 3: 70); Вўн був неугодным для нього *куншефтом*. (Чорі 3: 270); mn-i származék: *куншефтський* (Чорі 3: 70);

A *куншефт* honosító képző nélkül, de némi fonetikai változtatással ment át a ruszinba; lemke-rusz. *куншафт* (Слимак 607); szlk. *kundšaft* (Majtán 2: 161), még szlk. *kunčaft, kundšaft, kundšoft* (Newerkla 377, 408, 458); k-szlk. *kunšaft* (Halaga 1: 375); m. *kuncsaft*: 'vevő, vásárló (üzletben)' (Balassa 1: 461). A m. *kuncsaft* a TESz alapján ném. eredetű szó, jelentése: 'bizonyítvány' (1753); 'vevő, rendelő, üzletfél' (1798); vö. ném. *Kundschaft* 'vevők, ügyfelek összessége; ismeret, tudomás, hír, hírszerzés; tanu, tanúság, bizonyítvány; < a bizalmas szóhasználatban: > (női) vevő, ügyfél'. A németből való a cseh *kunčaft, kunčoft, kunšaft, kunšoft*, szlk. *kunčaft* 'vevő, megrendelő' is. A magyarba a hazai városi német iparos-kereskedő polgárság nyelvéből, esetleg a bécsi németből is átkerülhetett. A szó második, 'vevő, rendelő, üzletfél' jelentésében a nyelvjárásokba is behatolt (TESz 2: 668); m. nyvj.: *kuncsakt, kursaft* (ÜMTSz 3: 631); m. *kuncsaft*: 'vevő, üzletfél' (ÉKSz 800); vö. Nyr. 1908/37: 363–364; 1901/30: 468–470; 1970/94: 345–347; 1988/112: 80–86, Mollay 1989: 250.

ландшафт < ném. *Landschaft* 'táj, tájék; tájkép': На його картинах часто був намальований *ландшафт* околиці його рудного села. (Чорі 3: 78); Перед ним удкрївався *ландшафт* високих Карпатських гўр. (Чорі 3: 78); mn-i származék: *ландшафтний* (Чорі 3: 78);

A címszót v. az orosz, v. az ukrán közvetítette, mely az átvevő nyelvekben megmaradt eredeti alakjában; k-szlk. rusz. *ландшафт; ландшафтний* (РА 118); az ukr. *ландшафт* ném. jövevénytörzs; az alném. *Landschaft* ('terep; vidék, táj') a *Land* ill. az őfném. *lant(d)* ('föld; ország; talaj, föld, síkság') szuffixumos alakja

(ЕСУМ 3: 190); or. *ландшафт* (Шанский 233), még or. *ландшафт*, *леншафт* (Фасмер 2: 457); a m. *lands[ch]aft* (1682) jelentése: ‘vidék; egy vidék lakói; karok és rendek’ (Horváth 127).

рапорт/репорт < ném. *Rapport* ‘jelentés, kihallgatás; vonatkozás, kapcsolat’: – A címszónak kétféle, képző nélküli alakváltozata honosodott meg az átvevő nyelvekben; lemkó-rusz. *рапорт* (Слимак 607); RMSz *рапортъ* ‘*rapport*, jelentés’ (Соорей 339); РурС *рапорт*, *репорт* (Керча 1: 256, 265); k-szlk. rusz. *рапорт* (ПЛ 273); az or. *рапорт* (1740) a le. *raport* révén került a nyelvbe, a régies *репорт* az ang. *report* átvétele; mindkettő forrása a fr. *rapport* (Фасмер 3: 443); or. *рапортъ* (Преображенский 2: 903); szlk. *raport* (Newerkla 487), még szlk. *report* (Majtán 5: 51); k-szlk. *raport* (Halaga 2: 840); m. *raport*: (fr-ném.) katonai kifejezés; jelentése: ‘kihallgatás, jelentéstétel’ (Balassa 2: 164); *raport*: ‘jelentés(tétel), kihallgatás; a szöveg mintázatának ismétlődő legkisebb eleme’ (ÉKSz 1147). A m. *raport* (1722) (‘jelentéstétel, kihallgatás’) fr. jövevényszó, mely a németből is nyelvünkbe került; vö. fr. *rapport* ‘beszámoló, jelentés, tudósítás, katonai jelentéstétel; összefüggés, kapcsolat, vonatkozás’; vö. még ném. *Rapport* ‘ua’. A fr. szó a fr. *rapporter* ‘visszahoz; beszámol, jelentést ad, vmire vonatkoztat’ ígére vezethető vissza. Nyelvünkbe a katonai, ill. a hivatalos nyelv szavaként került. Régies szó, a köznyelvben leginkább a valakit *raportra rendel* szó szerkezetben használatos (ESz 682); m. nyvj.: *raport*, *rapport*, *report*, *rëport* (ÚMTSz 4: 673); vö. Nyr. 1920/49: 16–19; 1921/50: 135–139.

регімент: ..., А як піду к свому *регіменту*, Ей, двор пуцовац ним буду. (Гиряк 186); ..., Ї *регіменты* на кырваву битку Онь за половицькі віх гатары. (Петровцій 1999: 56); Дав три *регіменти* катун облечи у трояку удіщину: еден *регімент* катун – сама біла удіщина і коні білі, ушитко біле; другий *регімент* – сама черлена удіщина і коні черлені, енным словом, ушитко черлене; третій *регімент* – сама чорна удіщина, така, як жук. (Гнатюк 40);

Az adatok alapján a *регімент* szó beilleszkedését a szlovák és a magyar segíthették elő; lemkó-rusz. *регімент* (Слимак 607); РурС *регімент* (Керча 2: 260); k-szlk. rusz. *регімент* (ПЛ 274); kárp. ukr. nyvj. *регімент* (Гвоздяк 237); or. *регімент* (Фасмер 3: 457); szlk. *regiment* (Majtán 5: 37); k-szlk. *regement* (Halaga 2: 843); m. *regement* – Közvetlenül a ném. nyelvből kölcsönzött szó, melynek forrása a lat.; jelentése: ‘ezred’ (CzF); *regement*: ‘ezred’ (Ball 2: 466); *regiment*: (lat-ném.): ‘ezred, hadsereg’ (Balassa 2: 168); m. nyvj. *regeměnt*: ‘igen keményre gyúrt tésztából vagdalt apró kockák’ (MTSz 1831); m. nyvj.: *regiment*, *regemenc*, *regement*, *regeměnt* (ÚMTSz 4: 692). A TESz szerint a *regiment* jelentése: ‘ezred’ (1644); ‘közigazgatási kerület’ (1804); ‘sereg, sokaság’ (1860); ‘(apró) kockatészta’ (1867); ném. eredetű szó; vö. ném. *Regiment*, *Regement* ‘hadsereg egysége, ezred; vezetés, kormányzás, igazgatás’ (< lat. *regere* ‘vezet, igazgat, kormányoz’), k. lat. *regimentum* változatának átvétele. A ‘hadsereg egysége, ezred’ jelentés a németben fejlődött az eredeti ‘vezetés, uralkodás’ jelentésből. A lat. *regimentum* az újlatin nyelvekben folyamatosan élt tovább; más nyelvekbe részint közvetlen átvétel útján, részint – főként ném. – közvetítéssel jutott: ang. *regiment*, fr. *regiment*, ol. *reggimento*, or. *регімент* ‘ezred; sereg; uralom’; a katonai nyelvi ‘ezred’ jelentés

elsősorban a németből terjedt el. A magyar szó 1–3. jelentése a németből való. A 4. a 3.-ból magyarázható külső hasonlóságon alapuló névátvitellel, a ‘sokaság, sok egyforma egyed’ képzelet alapján. A bizalmas társalgási nyelv szava (TESz 3: 363). A *regiment* (1548) régebben ‘ezred’ jelentésű katonai műszóként élt, napjainkban tréfás ‘sokaság, tömeg’ főnévi és ‘nagyon sok’ melléknévi jelentésében használatos (ESz 687); m. *regiment*: 1. ‘ezred’; 2. ‘hadsereg’; 3. ‘sokaság, tömeg’ (ÉKSz 1153); vö. Nyr. 1920/49: 97–102; 1988/112: 80–86.

рекрут/рекрут: ..., А ці на жаль, ці на велькый зармуток, Чкода, Боже, тых пыхонських *рекрутов*. (Гиряк 16); Тужливо зорилося матери за сыном, котрого удвозили в *рекруты*. (Чорі 2: 222);

A címszó kétféle alakban is meghonosodott az átvevő nyelvekben; a g-s alak valószínűleg a szlovákból v. a magyarból kerülhetett be. A bács-szerémi és a máramarosi ruszin kivételével mindegyikben megvan; lemko-rusz. *рекрут* (Слимак 607); RMSz *рекрутъ* ‘újonc’ (Соорей 342); РурС *рекрут, рекрут* (Керча 2: 261, 263); k-szlk. rusz. *рекрут; рекрутський* (РА 274); ukr. *рекрут, рекрутка* (Грінченко 4: 11); or. *рекрут* (1701), népies *некрут* (Фасмер 3: 465), *рекрутъ* (Преображенский 2: 915); szlk. *regrút, rekrút* (Newerkla 487, Majtán 5: 39); m. *rekruta*: a fr. *recrue* és a ném. *Recrut*-ból átvett szó; jelentése: ‘katonaujoncz, újonczkatona, újoncz’; fr. *recroître*, lat. *recrescere* ‘újra vagy ismét nőni’ (‘pótkatonaság; pótkatona’) (CzF); *rekruta*: ‘katonaujonc’ (Ball 2: 468); *regruta*: ‘újonckatona’ (Balassa 2: 168). A *regruta, rekruta* (XVIII. sz.) a ném. *rekrut, rekrute* átvétele latinositva, esetleg szláv közvetítéssel; a ném. szó a fr.-ol.-ra megy vissza (SzófSz 254); m. nyvj. *rëkruta – rëguta, reguta, réguta, régúta, rekuta* – kaszárnyai szó (MTSz 1838); m. nyvj.: *regruta, legruta, regguta, regluta, rëgruta, rëgruta, reguta, rëguta, rëguta, rekluta, rekruta, rekuta* (ÚMTSz 4: 695–696). A *regruta* (1704) (‘újonc katona’) a TESz szerint ném. eredetű; vö. korai úfném. *rekrute*, ném. *Rekrut* ‘újonc katona’. Végső forrása az ófr. *recrute* ‘sarjadék (erdő); utánpótlás’. Ez a fr. *recrú* (‘új hajtás’), *recrue* (‘újonc(sorozás), rekruta’) (< fr. *recroître* (‘újra nő, tovább nő’)) előzményének változata. Megfelelő szó más nyelvből is kimutatható; vö. pl.: ang. *recruit*; ol. *recluta*; cseh *rekrut*; or. *рекрут* ‘újonc, rekruta’. A m. alakváltozatok közül a *rekruta* a-ja a régebbi ném. szóvégi *a*-nek felelhet meg; vö. *cërna, pëlda* stb... A korai l-ező alakok (pl. *rekluta*) esetleg az olaszból valók; az újabb *rëgluta*-félékben *r – r > r – l* elhasonulás történhetett (TESz 3: 366); ÉKSz 1154; *regruta* (1688) (ESz 687); vö. 1920/49: 97–102; 1988/112: 80–86.

рингішпіль < ném. *Ringelspiel* ‘körhinta, forgó’: Вертiвся, ги *рингішпiль*. (Чорі 1: 71); Коло *рингішпiля* глотилася дiтня. (Чорі 1: 226);

A címszóra csak a kárpátaljai ruszinban találtam adatot, mely ebben a formájában feltehetőleg a szlovákból v. magyarból került át; РурС *рингішпiль* (Керча 2: 269); kárp. ukr. nyvj. *ринґли* (Гоца 61); szlk. *ringel’, ringle* (Newerkla 410), még szlk. *ringalka* (Majtán 5: 67); k-szlk. *ringelšpil/ ringšpil* (Halaga 2: 849); m. *ringlispil*: ‘körhinta’ (Balassa 2: 178, ÉKSz 1171). A *ringlispil* (1845) (‘körhinta’) baj.-osztr. jövevényszó; vö. baj.-osztr. *ringelspiel*, bécsi ném. *rin’lg’spüll*, ném. *Ringelspiel* ‘körhinta’. A ném. szó a ném. *Ringel* ‘kis karika’ és a *Spiel* ‘játék’ főnevek összetétele. Eredetileg olyan lovasjáték elnevezése volt, amelyben a kör alakú pályán futó lovasok

egy felfüggesztett karikán dárdát hajítottak keresztül. A bizalmas nyelvhasználat szava (ESz 699); m. nyvj.: *rīngēspīr*, *ringispi*, *ringispil*, *ringispīr*, *ringispūl*, *ringlispir* (ÚMTSz 4: 742); vö. Nyr. 1973/97: 157–166; *ringlis* Nyr. 1988/112: 80–86.

A honosító képzővel ellátott német jövevényszavak száma jóval több. Ezek közül következzen most néhány szócikk:

Főnevek

атака < ném. *Attacke* ‘roham, támadás’: *Атака* почалася зрана, щи до схода сонця. (Чорн 1: 13); Їм не раз наказовали, не чекаючи артилерійської пудготовкы, йти в атаку. (Чорн 3: 179); Та як von s’a odvažūt’ na атака! (Petrovaj 213);

A címszó *-a* adaptációs szuffixummal került a ruszinba, s ezáltal a nőnemű főnevek ragozási paradigmájába illeszkedett be; RMSz *атака* ‘roham, támadás’ (Csopey 5); РупуС *атака* (Керча 1: 58); k-szlk. rusz. *атака* (ПЛ 14); ukr. *атакувати*, régi *атакованье*, *аттакованье* (‘támadás, roham’) (XVIII. sz.); *аттаковати* (‘megtámadni, megszerezni’) (XVIII. sz.). Az ukr. *атака* az orosz vagy a lengyel közvetítésével a németből került be a nyelvbe; a ném. *Attacke* a fr. *attaque* szóból származik, mely az *attaquer* (‘megtámadni’) igealakra vezethető vissza (ЕСУМ 1: 95); még ukr. *атака* (Гринченко 1: 11); or. *атака* (Фасмер 1: 95); a m. *attak* jelentése: ‘viadal; roham’ (1787); ‘kelés’ (1838 k.); a m. *attakíroz* jelentése: ‘támad’ (1707/1880); ‘vitatkozik; veszekedik’ (1787); ‘hadonász’ (1950). A TESz szerint ném. eredetű szócsaládba tartoznak; vö. ausztr. ném. *Attack* ‘roham, támadás’; ir. ném. *Attacke* ‘ua’; *attaquieren* ‘megrohan, rohamoz’. Végső forrása az ol. *attaccare* ‘hozzáerősít; megtámad, megrohan’, amely a francián keresztül (fr. *attaquer* ‘megtámad, ráront’; *attaque* ‘támadás, roham’) számos nyelvbe átkerült; vö.: ang. *attack*; svéd *attack*; rom. *atác*; le. *atak*; or. *атака* ‘roham, támadás’. Az *attaka* változat latinositással magyarázható. Az *attak* és az *attakíroz* *h* kezdetű alakváltozata, valamint az *attakíroz* 3. jelentése a ‘had, hadonászik’ hatására keletkezhetett (TESz 1: 196). Horváth Mária a következő alakokat említi: *attak*, *attakál*, *attakéroz*. Ezek a kifejezések a németből kerültek hozzánk; ott a harmincéves háború idegen elemei között szerepelt még a fr. *attaque*, *attaquer* átvételeként (Horváth 38); a m. *attak* az ÉKSz szerint: ‘(lovas) roham, támadás; roham (betegnél)’ (ÉKSz 73); m. nyvj. *hatak*, *atak* (ÚMTSz 2: 876); vö. Nyr. 1988/112: 80–86, Bárczi 1963: 270, Mollay 1989: 244, Gerstner 1998: 10, Abonyi 2001: 7.

вага < ném. *Waage* ‘mérleg, mérő, mázsáló’: Дали на ню зробити у еден метер вага желізні кантари, а в еден метер сідло. (Гнатюк 240);

A címszó *-a* adaptációs szuffixummal ellátott nőnemű fn. lett a ruszinban; bács-szerémi rusz. *вага* (Горбач 321); RMSz *вага* ‘mérő eszköz, mérleg; súly’ (Csopey 24); РупуС *вага* (Керча 1: 106); k-szlk. rusz. *вага*; *ваговый* (ПЛ 24); ukr. *вага* (ССУМ 1: 150, ЕСУМ 1: 317, Гринченко 1: 120); az or. *вага* az ófném. *wāga*, úfném. *Wage* átvétele, mely a keleti-szlávokhoz nagy valószínűséggel le. (*waga*)

közvetítéssel jutott el (Фасмер 1: 263, Преображенский 1: 99); szlk. *váha, váhy* (Newerkla 144); k-szlk. *vaha* (Halaga 2: 1097).

ларма: Айбо єдну нуч перед корчмов велика ларма, кось бухат на двирї. (Олбрахт 15); Зняли таку ларму, ош усї сусїды позбігалися. (Чорі 3: 79); származékok: лармованя (Чорі 3: 79); лармовати(ся) (Чорі 3: 79); Она побігла до сусід і вчинила велику ларму: тамтому, першу оббрехала; ти, каже, необипранка. (Гнатюк 90); igéi származékok: залармовати(ся) (Чорі 2: 78), злармовати(ся) (Чорі 2: 195);

A ларма egy *-a* honosító képzővel felszerelt nőnemű fn. lett a ruszinban; máramarosi rusz. ларма (Бевка 81); Рурус ларма (Керча 1: 466); кárp. ukr. нуvj. ларма (Гоца 61); szlk. лáрма, лarmo (Newerkla 379, Majtán 2: 195); k-szlk. l'arma (Halaga 1: 389); m. лáрма: 'erősebb, harsányabb hangú kiáltozás, kivált midőn egyszerre többen kiáltoznak; különösen olyan kiáltozás, mely vmilyen veszélyt jelent'. Igen közel áll hozzá a csáрма, mely a Dunántúl egyes vidékein лáрма-t jelent (CzF); лáрма: 1. 'többeknek egyszerre való nagyon hangos beszéde, kiabálása'; 2. 'vmely veszélyt jelző kiáltozás'; 3. 'riadó' (Ball 2: 156); лáрма: 'zaj, kiabálás' (Balassa 2: 5). A лáрма (1644) végső soron az ol. all'arma! 'fegyverrel!' kifejezésre megy vissza a ném. katonai nyelv közvetítésével (SzófSz 186); лáрма: 1. '(emberi, állati eredetű) hangos, tartós (kellemetlen) zaj'; 2. 'riadó'; 3. 'lármas jelenet, veszekedés' (ÉKSz 820). Horváth Mária szerint a m. лáрма szó jelentése 'riadó; zaj'. Ez a (bajor)-osztrák nyelvjárásterületek közvetítésével került hozzánk onnan, ahol az *ä* helyett a [á] hangot találunk ma is. A bajor nyelvjárásterületen a XVI. században лarman főnévi alak található a gyakoribb лerman, лermen mellett; az általánosan végbemenő rövidülés: лerman (-en) – лerm ~ лárm-féle alakokat hozott létre. A szóvég alakulása: a mormolt *ə* helyettesítése az *a* hanggal (Horváth 128). A лáрма a TESz alapján is ném. eredetű szó, legvalószínűbb forrásnak a bajor-osztrákot említi. Jelentése: 'riadó' (1631) (Alarm); 'zaj, zshivaj' (1700) (Geräusch, Lärm); 'háborgás, zendülés; patália, perpatvar' (1750); vö. ném. allerma, лerma 'riadó', baj.-osztr. лárm 'ларма', ir. нем. Lärm 'ларма, riadó; híresztelés, szóbeszéd'. A 'riadó' és feltehetőleg a 'zaj, zshivaj' jelentés is az átadó nyelvből származik, a 'háborgás, zendülés; patália, perpatvar' jelentés azonban a magyarban jöhetett létre a 2. jelentésből (TESz 2: 725). A ném., baj.-osztr. szavak forrása az ol. all'arme 'riadó' lehetett, melynek szó szerinti jelentése 'a fegyverekhez, fegyverbe'. A m. szövégi a hangzócseré révén került a baj.-osztr. *ə* helyére (ESz 476); vö. Nyr. 1903/32: 426–430; 1912/41: 424–425, Bárczi 1963: 270, ŰMTSz 3: 739, Hadrovics 1985: 337, Gerstner 1998: 23, Abonyi 2003: 19; 2006: 421; 2008: 188.

рама: Урізав скло и вставив го в раму. (Чорі 1: 199); Зимов на вызоры, там де сходятся рамы, ліпили папірьові заклийкы, обы на задувало звонка. (Чорі 2: 68); V okennim rami – jej smijavca s'a tvar'. (Petrovaj 67); Гикой яа образ рама, яа сись рай Біда вчорашня кровльов ся спекла. (Петровцій 1996: 41); Друтив я возірну раму, и туй дробными ступаями Входить вчорненный віками Ворон пышний, ги павич. (Петровцій 1999: 95); Ганеле стояла пиля оболака, плечима оперта на раму, и нурушеливо впрямила ся очима ... (Олбрахт 96);

A címszó рама ill. рам alakokban fordul elő; a рама főleg Kárpátalján van meg. A ném. Rahmenből alakult *-a* honosító képzővel; bács-szerémi rusz. рам (Горбач

322); lemkó-rusz. *рам* (Слимак 606); k-szlk. rusz. *рам; рамовый; рамик/рамок; рамочок* (РА 273); RMSz *рама* 'keret, ráma, ránc [ruhán]' (Csopey 339); РурС *рама* (Керча 2: 255); ukr. *рама* (Гринченко 4: 199); az or. *рама* vagy le. (*rama*) közvetítésű szó vagy közvetlenül a németből került be a nyelvbe (Фасмер 3: 440, Преображенский 2: 900); szlk. *ráм* (Newerkla 214, Majtán 5: 19); k-szlk. *рам, рамик* (Halaga 2: 839); m. *ráma*: 1. 'kemény testből csinált szegélyforma foglалvány, mely valamit körülkerít'; pl. a képnek, ablaknak, tükörnek ráмáя; 2. 'olyan mesteremberek eszköze, melyre valamit feszítenek'; pl. a szücsök, vargák, csizmadiák ráмáя, melyre a bőrt ráфесзітíк. Valószínűleg a ném. *Rahmen* átvétele, amely a ném. Rand, Ranft, Ramme szavakkal mutat rokonságot; ezek valaminek a szegélykörét v. kóralakú testet jelentenek (Adelung) (CzF); *ráma*: 1. 'kemény testből készített foglалvány, mely vmely tárgyat kerít; kép, tükör, ablak kerete'; 2. 'több daraból álló fakészlet, melyet négyszögletűre össze lehet állítani, s amellyel a hímzést szokták kifeszíteni'; 3. 'vékony talpbőrből készített ujjnyi széles hosszú szíj, melyet körbe a kaptára húzott fejbőr alsó széléhez varrnak, s mely a talpon tett öltéseket tartja'; 4. 'bőrrel dolgozó mesteremberek feszítő eszköze' (Ball 2: 461); *ráma*: 1. 'kép kerete'; 2. 'kézimunkát ráмáяа feszít'; 3. 'cipőt, csizmát ráмáяа ver' (Balassa 2: 163). A *ráma* (1493) a kfném. *rame* 'ua' átvétele (SzófSz 252). A TESz szerint a m. szó jelentése: 'keret, foglалat' (1403); 'szövő-kézimunkakeret' (1506); 'kínpad, kínzőeszköz; minta; sablon; színpadi jelenet'; baj.-osztr. eredetű szó; vö. kfném. *рам, rame* 'állvány, kínpad, szövéshez, hímzéshez, csipkeveréshez használt keret'; úfném. *rahme*, baj.-osztr. *rám, rama*, ír. ném. *Rahmen* 'szövéshez, kézimunkához való keret, ablak-, kép-, tükörkeret; különböző célokra szolgáló állvány; támasz'. A szb-hv. *rám, ráma*, cseh *ráм*, szlk. *ráм*, le. *rama* 'keret, ráma' a németből való. Egy- és kétszótagos (*rám, ráma*) változatainak megfelelően kétszeres átvétellel került a németből a magyarba. A m. *ráma* szóvégi *a*-jára vö. *cérna, láda, kanna* (TESz 3: 341). Mollay szerint kfném. eredetű szó; kfném. *rame* 'támasz, állvány; hímzéshez, csipkeveréshez stb. használt keret'. Az átvételnek akkor kellett megtörténnie, amikor a kfném. szóvégi [-ə] még nem kopott le, azaz legkésőbb a XIV. század elején (Mollay 1982: 465). A *ráma* (1403/1493) ném., baj.-osztr. megfelelői ieu. eredetűek; vö. óind *rambhá-h* 'támaszték, karó'. A ném. szóvégi *e* a magyarban *a* hangra cserélődött (ESz 680); m. *ráma*: 1. 'kép, tükör (v. ritk. ablak) kerete; csizma, cipő talpának széléhez a felsőrészt odaerősítő (recézett) bőr'; 2. 'vminek a kifeszítésére való keret' (ÉKSz 1144); m. nyvj.: *ráma, rāma, rámo* (ÚMTSz 4: 666, MTSz 1818); vö. Nyr. 1920/49: 97–102, Mollay 1989: 239, Hadrovics 1985: 431.

фара < ném. *Pfarre* 'plébánia, parókia': На попівській садибі – на *фари* Я увидів красиву жону. (Петровцій 1993: 108); ..., у селі стояла дуже красна *фара*, а дістали до неї шумного фараря. (Плішкова 84); Прийдеш дому, запаль *фару*, жеби *фара* згоріла; тобі хиба не буде, бо то *фара* валальська; люди *фару* збудууть, а повіш, жи й тота книжка згоріла, що-сь із неї правду повідав. (Гнатюк 113); Пуд зерносклад колхоз изпользовав *фару*, забравши уд попа. (Чорі 2: 189); У колишнїв *фари* при Совітах находився сільський медпункт. (Чорі 3: 118);

A *фара* -a adaptációs suffixummal ellátott nőnemű főnévként került át a ruszinba; az ukrán és a szlovák is közvetíthette; lemkó-rusz. *фара* (Слимак 607); bács-szerémi rusz. *фара* (Сопка 30, Горбач 323); k-szlk. rusz. *фара; фарьський* (РА

324); RMSz *фара* ‘plébánia’ (Csopey 414); РурС *фара* (Керча 2: 526); ukr. *фара* (Гринченко 4: 375, ССУМ 2: 498); szlk. *fara* (Newerkla 170, Majtán 1: 350); k-szlk. *fara* (Halaga 1: 246); m. *fára*: 1. ‘keresztény hívek gyülekezete, egyházközség, mely egy lelkész vezetése alatt áll’; 2. ‘lelkészi hivataltól járó jövedelem, földbirtok, mely az egyházközség lelkészi hivatalához tartozik’; 3. ‘lelkészi lak’ (Ball 1: 350); *fára*: ‘egyházközség, paróchia; egyházi javadalom’ (Balassa 1: 198); m. nyvj. *fáré*: ‘plébánia’ (MTSz 545).

ШИНГЛА < ném. *Schindel* ‘zszindely’: Зорвана из хлювчати вихром *шингла* упала далеко уд стріхи. (Чорі 2: 196); Вихор нахлиповав надорванов *шинглов*, што ледвы держалася на енному клинцџови. (Чорі 3: 221);

A *шингла* nőnemű (-a adaptációs szuffixummal) és hímnemű alakban egyaránt beilleszkedett a ruszinba; RMSz *шингла* ‘zszindely’ (Csopey 432); РурС *шингла* (Керча 2: 585); k-szlk. rusz. *шындель/шынгля*; *шындлѣвый/шынглѣвый* (РЛ 340); ukr. *шингель* (Гринченко 4: 495); szlk. *šindel, šindel’* (Newerkla 304), *šindel’, šengl’a* (Majtán 5: 623); k-szlk. *šingl’a* (Halaga 2: 1012); m. *sindēl, sindēly*: ‘vékonyra hasogatott, egyik szélén éles, másikon behornyolt lemez fából, mellyel az épületeket földni szokták’; m. neve: szelmény (CzF); *sindel, sindely*: 1. ‘egyik szélén rovatékkal ellátott, egy körény alakú, vékony fenyőfadeszka, melyet házak fedezésére szoktak használni’; 2. ‘lapos cserépdarabok, melyeket szintén házak fedezésére használnak’ (Ball 2: 519); *szindel*: ‘fenyőfából készített tenyérnyi széles deszkalap, mely egyik élén hornyolt, s mellyel a házak tetejét szokták befedni’ (Ball 2: 773); *zszindely*: ‘fa- v. cseréplemez, amivel a háztetőt borítják’ (Balassa 2: 391); m. nyvj. *zszindely – séndő, séndü, sindē, sindēl, sindely, sindli, sindő, sindöl, singely, sündöl, zsendej, zsendely, zsendej, zszindüő* (MTSz 2644). A *zszindely* (XV. sz.) a ném. *schindel* ‘ua’ átvétele (SzófSz 347). A TESz alapján a *zszindely* (1371?) jelentése: ‘tetőfedésre használt hosszú, keskeny falemez’ (1405 k.); ‘tetőcserép’ (1590). Ném. eredetű szó; vö. kfném. *schindel*, ném. *Schindel* ‘zszindely, tetőfedésre használt hosszú, keskeny deszka; tetőcserép’; vö. még baj.-osztr. *šindl*, szász *šendəl*, szlovákiai ném. *šendl* ‘zszindely’. Ez a k. lat. *scindula* ‘zszindely’ főnévnek a lat. *scandula* ‘ua’ alakváltozatának átvétele. A magyarba hazai német házépítő mesterek révén, szakszóként került. A kfném. *sch* > m. *s ~ zs ~ z* megfelelésre vö. *zsák, zsákmány, zsellér* stb. A magyarban régóta adatolt *i ~ ē* váltakozás német alapon is magyarázható, de nyelvünkben is kialakulhatott. A szóvégi *ly* palatalizáció eredménye; vö. *persely, tarsoly*. A szb.-hv. *šindra, šindol*, cseh *šindel*, szlk. *šindel’, le. szyndel* ‘zszindely’ szintén a németből való (TESz 3: 1220). Az ESz alapján a *zszindely* (1371 tn. (?), 1405) felném. jövevényszó; vö. kfném. *schindel, schendel*, baj.-osztr. *schintl*, szász *šendəl*, ném. *Schindel* ‘tetőfedésre használt keskeny deszka’. Igei származéka a *zszindelyez* (1588) (ESz 939); *zszindely*: ‘tetőfedésre pikkelyszerű elrendezésben használt hosszúkás falemez; zszindelytető’ (ÉKSz 1541); vö. Hadrovics 1985: 474.

Melléknevek

фалошний/фалешный, фалшивый: Daj bože ščast’a! – počuv vin oblesnofalošnŭj holos Pavla i, any ne všimnuvšŭ s’a na pruvytan’a brata, robyv svoje. (Petrovaj 78); Ко хоть мало ся розуміє до співу, сміє ся до пукнутя, хоть

Благый не співат *фалшиво*. (Утцюзнина 175); И тот восторг не быв *фалшивый*. (Олбрахт 76); У бандиту конфісковали 15 АК, дві зенітні установки, пять куфру *фалшивых* гривню, ... (Керча 1997: 10); З нещирого ока Не выдавиш І *фалшиву* слізу. (Федыньшынець 2001: 86); Здер из нього ту *фальшиву* маску, котров прикрывався. (Чорі 2: 248); *фальшованя* (Чорі 3: 261); Земля дана на поспас гаслам, в горячум шалї слов *фальшивых* пророкув ... (Затлоукал 10);

A címszó többnyire rövid ill. hosszú alakban is megvan az átvevő nyelvekben; a *фалошный/фалешный* inkább a szlovákiai ruszinban, valószínűleg szlovák hatásra honosodott meg ebben a formában; a *фалшивый* ukrán hatásra vall; bács-szerémi rusz. *фалиш* (Сопка 30); k-szl. rusz. *фалошный/фалешный; фалшивый* (РА 324); RMSz *фалшивый* 'hamis, ál, csalárd' (Соуреу 414); РурС *фалошный, фалешный* (Керча 2: 525); ukr. *фальш, фальшивий* (Гринченко 4: 374); régi ukr. *фалшованыи, фальшевыи, фалшовыи* (ССУМ 2: 497); kárp. ukr. *пувј. фальшивий* (Гоца 63); or. *фальшивый, оор. фальшивыи; фальшь* (Фасмер 4: 184); szlk. *faleš, faloš, falošný, falš* (Newerkla 170); k-szl. *faleš* (Halaga 1: 246); még szlk. *falšovaný, falšivý* (Majtán 1: 349); m. *пувј. falcs – farcs*: 'hamis, ál' (MTSz 537); *falcs, fálcс, fa(l)cs* (ÚMTSz 2: 266). A TESz szerint a m. *fals* (1878) ('hamis; nem igazi') ném. eredetű; vö. kfném. *valsch*, ir. ném. *falsch* 'hamis; nem igazi'; szász *faltš* 'ua'; baj.-osztr. *folš, foltš* 'ua'. Végső forrása a lat. *falsus* 'hamis'. A németbe a franciából került: ófr. **fals* > *faus* 'hamis', ir. fr. *faux, fausse* 'ua'. A szb.-hv. *falš*, cseh *faleš* 'hamisság, hazugság', szlk. *faloš*, le. *falsz* 'hazugság, kitalálás; hamis hang', or. *фальшь* 'képmutatás, csalás; hamis ének vagy játék' közvetlenül vagy közvetve szintén a németből származik. A cs végű magyar alakváltozatok esetleg külön átvétel eredményei, de keletkezettek a magyarban is s > cs affrikálódással (farcс, fars). A bizalmas társalgási nyelv, nyelvjárások szava (TESz 1: 836); *fals*: I. mn. 1. 'hamis <hang(adás)>'; 2. 'hamis, téves, helytelen'; 3. 'nyesett v. pörgetett és ezért irányt változtató <labda, lövés, dobás>'; II. fn. '<labda> eredeti irányától hirtelen elfordul' (ÉKSz 355); vö. MNy. 1910: 97–105, Bárczi 1963: 351, BBB 292, Hadrovics 1985: 221, Nyr. 1988/112: 80–86.

файный/файний < ném. *fein* 'finom; kitűnő, igen jó': Желізопрокатчик тяжко робив, айбо мав и *файну* платню. (Чорі 2: 19); Кырница мала *файный* наток воды. (Чорі 3: 216); Včera večur diznav jem s'a od Miž'a Pirka, že kolo Čornoho jaru sut' dvi dost' *fajni* korpku sina, – obernuv s'a ku bratovi Pavel. (Petrovaj 88); Лютрийо моя *файна*, нич веце не хочу, лем ши начас зазрак дай. (Сухый 45); Є слова прости, а є и горді, *Файні*, гибы янгел змальовав! ... (Петровцій 1999: 24); Было то такой сухенькой, *файной*, місто трісок. (Мальцовска 48); ..., она стала учительков, а значит буде дуставати и *файну* платню за науку. (Утцюзнина 57); Зобрав ся, тай из цілого села нагромадив *файну* велику фалку псув, ож и вун принесе у дар королю. (Керча 2001: 45); ..., мамка хапом взяла на ся *файну* сукню, вергла на ся кабат, хопила Ганелу за руку: ... (Олбрахт 47); Ты сам єдного дня на бывало *файному* лици твої жоны увидиш тїнь бідности. (Петровцій 2004: 29); Милых ўчок два озерця што *майфайными* здавуться ... (Чорі 2002: 7); *Файна* дівка арсаком Шийталуе з молочарні з молоком! (Петровцій 1993: 6); *Файні* в мене чїжмы, *файный* и клѣбан. (Петровцій 1996: 5); Додаме пувпогара вермута и пувпогара *файного* віскі (можеме ся зайти ай из погаром *файной*

сливянки). (Керча 1997: 28); ..., Обы з того вийшов Давный *файный* товкан. (Федынышынец 2001: 9); *Файным* морозом, А й іщи *файнишым* снігопадом, ... (Федынышынец 2002: 10); Є там чоловік із жонов, а дуже *файна* жона і двое діти; ... (Гнатюк 75); származéakai: *файновати* (Петровцій 1999: 8), *файнота* (Петровцій 1999: 74, 88);

A címszó számos nyelvbe átkerült, többnyire a melléknévre jellemző *-ий/-ий* honosító képzővel; máramarosi rusz. *файний* (Бевка 131); k-szlk. rusz. *файный; файненький* (РА 324); РурС *файн, файный* (Керча 2: 524); ukr. *файний* (Грінченко 4: 374); le. ukr. *пувј. файний* (Лесів 424); kárp. ukr. *пувј. файний* (Гоца 63, Гвоздяк 239); szlk. *fajn, fajnový, fajný* (Newerkla 432, Majtán 1: 348); k-szlk. *fajny-prefajny* (Halaga 1: 245); m. *fájin, fájn*: 'finom' (Balassa 1: 195); m. *пувј. fájn, fáin, fájin, fájing, fájint, fájiny, fajn*: 'finom, pompás'; *fájnos, fájntétomos, fájintétomos*: 'ua' (MTSz 532). Mollay szerint a m. szó jelentése: 'kiváló; finom, fein' (1620); korai úfném. eredetű; vö. korai úfném. *fein* 'finom' (Mollay 1982: 255). Az ESz alapján a *fájin* (1600) 'finom; kiváló' felném. jövevényszó. A korai úfném. *fein* az ófr. *fin* 'finom' átvétele. A *fájintos* származék (1878) -s melléknévképzővel és egy *t* járulékhang betoldódásával jött létre. Korábban köznyelvi szó volt, ma főleg a nyelvjárásokban él (ESz 196); m. *fájin/fáin*: 'finom, nagyszerű' (ÉKSz 351); m. *пувј.: fain, fáin, fáin, fájin, fájin, fajn, fejin* (ÚMTSz 2: 253); vö. Nyr. 1908/37: 145–149; 1988/112: 80–86, BBB 292, Mollay 1989: 245, Gerstner 1998: 14, Abonyi 2001: 8.

Igék

бештеловати < ném. *bestellen* 'megrendel, elintéz': Запросив дўвку у вендиглўв на вечирю и пўшов *бештеловати* (Чорі 1: 28); *Забештеловав* собі луксуш на три дны. (Чорі 2: 29); – Брате, ти на сестрині весілля Гудаків замов – *забештелуй* – ... (Петровцій 1993: 37); Ни *забештелуеш*, ни закарандачиш Тої цятки луфту, вбись туй ни вчадів. (Петровцій 1996: 113); mn-i származéka: *забештелованый* (Чорі 2: 29);

A *бештеловати* a ném. *bestellen* ige töve + adaptációs *-овати* képzővel képzett igealak; bács-szerémi rusz. *бештеловац* (Сопка 27); k-szlk. rusz. *бештелєвати* (РА 18); РурС *бештеловати* (Керча 1: 76); kárp. ukr. *пувј. бештелєвати* (Гоца 61); m. *пувј. (meg)bestellál* (ÚMTSz 3: 1039); vö. Abonyi 2003: 19; 2007: 376.

бигльовати/бігльовати < ném. *bügeln* 'vasal': Не пўшла спати, бо мала щі много *бігльовати* (Чорі 1: 30); Сорочки товды ся добре *бігльовали*, коли были звогчені, збрызгані водов. (Чорі 2: 172); Приступала *бігльовати* измоченое побрызгованьом платя. (Чорі 2: 262); Зобрала из шпаргы насохнутое платя й занесла до хыжі *бігльовати*. (Чорі 3: 210);

A címszó a *би(i)глязь* fn.-ből *-овати* honosító képzővel képzett igealak; a *ь* a fn. lágy tövére utal; k-szlk. rusz. *бігльєвати* (РА 18); RMI *бигльовати* 'vasalni, (ruhát) téglázni' (Hodinka 8); РурС *бігльєвати* (Керча 1: 78); kárp. ukr. *пувј. бігльєвати* (Гоца 62); k-szlk. *bigl'ovac* (Halaga 1: 132).

фасовати: Была команда, вбы *выфасовати* консервы усім воякам поруно. (Чорі 1: 154); Дала лекварю згуснути й *розфасовала* по довжанках. (Чорі 2: 179); Накыслоє в корыті кісто газдыня *фасовала* по сакастовах, обы ши мало накысалося перед посадков у піч. (Чорі 3: 181); *Розфасовувуть* газдыні лекварь по довжанках. (Чорі 2002: 5); *Вифасували* му вудтам сорочку, гачі й єдну кікляу. (Гнатюк 185);

A *фасовати* számos nyelvbe került át, jellemzően *-овати* adaptációs szuffixummal; bács-szerémi rusz. *фасовац* (Сопка 30); lemkó-rusz. *фасувати* (Слимак 607, 608); máramarosi rusz. *фасовати* (Бевка 132); k-szlk. rusz. *фасовати*; *фасованный* (ПЛ 325); RMI *фасовати* 'kapni' (Hodinka 425); RMSz *фасовати* 'kikapni, kivenni' (Csopey 415); РурьС *фасовати* (Керча 2: 527); szlk. *fasovat'* (Newerkla 263, 264, Majtán 1: 351); k-szlk. *fasovac* (Halaga 1: 247); m. *faszol*: eredetileg katonai kifejezés, jelentése: 'átveszi a járandóságát pénzben, élelmiszerben, ruházatban' (Balassa 1: 200); m. nyvj. *faszol*: 'kap (vmi járandóságot)' – kaszárnyai szó (MTSz 551); m. nyvj. *faszoll*, *faszú*, *faszul*, *faszóni*, *faszól*, *fasszul* (ÚMTSz 2: 290). A *faszol* (1816) kaszárnyai szó, az úfném. *fassen* 'átvenni' igéből (SzófSz 73). A TESz szerint a *faszol* jelentése: '<főleg kincstári ruházatot, élelmiszert> vételez' (1789); 'lakol, bűnhődik' (1877); 'megfog' (1900); ném. eredetű szó; vö. ném. *fassen* 'megfog, elfog; vételez, felvesz'; stb. A németben a ném. *Faß* 'hordó' előzményéből képződött; tulajdonképpen jelentése 'hordóba rak, tesz' és '<hordó> magába foglal'. A szb.-hv. *fasovati* 'vételez', cseh *fasovat* '<ruhát> szegélyez', szlk. *fasovat'* 'vételez; verést kap', le. *fasovac* 'vételez; <gyógyszert> adagolva oszt szét', or. *фасовать* 'csomagol <árut>' közvetlenül vagy közvetve szintén a németből származik. A magyarba többszörös átvétellel került, főleg az ausztriai német katonai nyelvből. A 'lakol, bűnhődik' jelentése jöhetett a németből, de a magyarban is kifejlődhetett a *botot*, *verést faszol*-féle szókapcsolatok alapján. Elavulóban lévő szó (TESz 1: 851); m. *faszol*: 'felvételez; szidást, verést kap' (ÉKSz 359); vö. Nyr. 1921/50: 135–139; 1988/112: 80–86, Bárczi 1963: 317, Mollay 1989: 249; Gerstner 1998: 15, Abonyi 2008: 189.

цурік(г)нути(ся) < ném. *zurücken* 'oda-, közelebb tol; közeledik': *Цурікнули* ся. (Олбрахт 120); Прийде д дірі, кунь са надудив; почав кунь *цурукати* назад. (Гнатюк 236); Прийшов кунь д дірі, *цурукнувся* назад. (Гнатюк 237); Коні чогось спудилися и *цурігнулися* навспак. (Чорі 3: 158);

A szó jellemzően *-нути* és *-ати* igei adaptációs szuffixumokkal illeszkedett be a ruszinba; bács-szerémi rusz. *цурукац ше* (Горбач 323); РурьС *цурикати*, *цурікнути* (Керча 2: 561); k-szlk. rusz. *цурігнути* (ПЛ 335); k-szlk. *curikovac* (Halaga 1: 176); m. *curukkol*: 'visszafelé megy, hátrál' (Balassa 1: 102); m. nyvj. *curukkoltat*: 'hátráltat (pl. lovat)' (MTSz 251); *curukkol*/*curikkol*: 'hátrál, farol' (ÉKSz 181); m. nyvj.: *curukkol*, *crukkolni*, *crukkoll*, *crukkul*, *curikkó*, *curikkol*, *curikkul*, *curikónyi*, *szrukkol*, *trukkol* (ÚMTSz 1: 730); vö. Nyr. 1988/112: 80–86.

шлайфовати < ném. *schleifen* 'köszörül, élesít, fen, csiszol': – A címszó többnyire *-овати* igei honosító képzővel jött létre; lemkó-rusz. *шляйфувати* (Слимак 607); RMI *шлайфовати* 'köszörülni' (Hodinka 433); RMSz *шляйфовати* 'köszörülni'

(Csopey 433); РурС *шлайфовати* (Керча 2: 589); k-szlк. rusz. *шлайфовати*; *шлайфованый* (РА 341); szлк. *š'ajfovati'* (Newerkla 305, Majtán 5: 643); m. nuyj.: *slájfól*, *sláiful* (ÚMTSz 4: 914).

шпаціровать(ся) < нѐм. *spazieren* 'sétál, sétálgat': Она i справдѹ ne dala za všŭtkŭ totŭ dn'i any kus pokoju nevistam, cilŭma dn'amy *špacirovala* s'a po všŭtkŭch zakut'ach, hl'adavči furt daku novu robotu, a dakoly i sama ne mohla bŭ povisty, že što. (Petrovaj 198); Царський син виняв шваблик, запалив смолу, іздоу по чіжмах поцяпкав смолов, увошов назад до корчми, почав *шпаціровать* по хижи, по корчмі, та усягди ставав, де відів гроші. (Гнатюк 163); По-модному ся накокошив и згорда *шпаціровав* помежи кури. (Чорі 3: 182);

A címszó jellemzően az *-ovati* honosító szuffixummal került be más nyelvekbe; bács-szerémi rusz. *шпацирац* (Сопка 31); k-szlк. rusz. *шпаціровать(ся)* (РА 341); РурС *шпаціровать* (Керча 2: 592); ukr. *шпацірувати* (Грінченко 4: 509); kárp. ukr. nuyj. *шпаціровать* (Гоца 63); szлк. *špacirovat'* (Newerkla 64, 500, Majtán 5: 652); k-szlк. *špacirovac* (Halaga 2: 1019); m. nuyj. *spacéroz*, *pacéroz*: 'sétál' (MTSz 1994); *spacirol*, *pacérol*; *spaciroz*, *pacéroz*, *paciroz* (ÚMTSz 4: 944); vö. *spacéroz* Nyr. 1988/112: 80–86, Gerstner 1998: 41.

IRODALOM

- Бевка Олекса (2004). *Словник-пам'ятник. Діалектний словник села Поляни Мараморощького комітату*. Ніредьгаза.
- Гвоздяк Ольга (2002). Морфологічна адаптація німецьких запозичень в українських говірках Закарпаття. In: *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Випуск 5. (Матеріали Міжнародної наукової конференції „Українська література в загальноєвропейському контексті”. Ужгород, 16–17 жовтня 2001.). Ужгород, 236–239.
- Горбач Олекса (1969). Лексика говірки бачвансько-срімських українців. In: М. Мушинка (ред.) *Науковий збірник музею української культури в Свиднику* 3. Свидник. 320–324.
- Гоца Еріка (2000). Особливості функціонування лексем німецького походження в українських говірках Закарпаття. In: *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства (Збірник наукових праць)*. Ужгород, 59–65.
- Грінченко Борис (ред.) (1907–1909). *Словарь української мови I–IV*. Київ.
- Дерке Магдалена (2004). Німецькі запозичення назв одягу в угорських говорах Закарпаття. In: *Науковий вісник Ужгородського університету*. Ужгород, 31–36.
- РА (2007). Василь Ябур – Анна Плішкова – Кветослава Копорова: *Русинська лексика на основі змін у правилах русинського язика*. (Правописний і граматичний словник). Русин і Народні новинки, Пряшів.
- РурС (2007). Керча Игорь: *Русинско-русский словарь I–II. // Словник русинсько-руський I–II*. ПолиПринт, Ужгород.
- ЕСУМ (1982–2003). Мельничук, О. С. (гол. ред.): *Етимологічний словник української мови. I–IV*. Київ.
- Слимак Василь (1983). Германізми в словниковому складі лемківського українського діалекту околиці Вардієва. In: І. Русинко (ред.): *Науковий збірник музею української культури в Свиднику* 11. Свидник–Пряшів. 603–609.
- Сопка Дюра (1976). Варваризми немецкого походження у нашом язyku. In: *Творчосц. Рок II. число 2*. Нови Сад, 25–32.
- Фасмер Макс (1986–1987). *Этимологический словарь русского языка I–IV*. Прогресс, Москва.
- Abonyi Andrea (2001). Немецкие языковые элементы в романе Василия Петрова «Русины». In: Zoltán A. (szerk.): *Studia Russica XIX*. Budapest: ELTE, 6–12.

- Abonyi Andrea (2003). Лексические германизмы в карпаторусинском литературном языке (На основе произведений И. Петровция и И. Керчи). In: Zoltán A. – Jászay L. (szerk.): *Studia Russica XX*. Budapest: ELTE, 17–23.
- Abonyi Andrea (2006). Lexikai germanizmusok a máramarosi ruszin nyelvjárásokban. In: Mártonfi Attila–Papp Kornélia–Sliz Mariann (szerk.): *101 írás Pusztai Ferenc tiszteletére*. Argumentum Kiadó, Budapest, 419–424.
- Abonyi Andrea (2007). Лексичні германізми у Словарі русинського языка Юрія Чорія. In.: *Мовознавство* – книга 5: Збірник наукових статей. Матеріали VI Міжнародного конгресу україністів. Київ – Донецьк, 373–382.
- Abonyi Andrea (2008). Лексичні германізми у марамороських русинських говорах (за діалектним словником Олексі Бевки). In: Michael Moser – András Zoltán (Hrsg.): *Die Ukrainer (Ruthenen, Russinen) in Österreich-Ungarn und ihr Sprach- und Kulturleben im Blickfeld von Wien und Budapest*. Wien – Budapest, 185–193.
- Balassa József (1940). *A magyar nyelv szótára I-II*. Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, Budapest.
- Ball (1866–1873). Ballagi Mór: *A magyar nyelv teljes szótára I-II*. Pest.
- Bárczi Géza (1963). *A magyar nyelv életrajza*. Budapest.
- BBB (1967). Bárczi Géza – Benkő Loránd – Berrár Jolán: *A magyar nyelv története*. Budapest.
- CzF (1862–1874). Czuczor Gergely – Fogarasi János: *A magyar nyelv szótára I-VI*. Budapest.
- ESz (2006). Zaicz Gábor (főszerk.): *Etimológiai szótár. Magyar szavak és toldalékok eredete*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- Gerstner Károly (1998). *A német vonatkozású elemek újabb etimológiai szótárainkban*. (Nyelvtudományi Értekezések 145.) Budapest.
- Hadrovics László (1985). *Ungarische Elemente im Serbokroatischen*. Budapest – Böhlau Verlag, Köln – Wien.
- Halaga O. R. (zred.) (2002). *Východoslovenský slovník I-II*. Košice – Prešov.
- Horváth Mária (1978). *Német elemek a 17. század magyar nyelvében*. Budapest.
- EKSz (1978). Juhász József – Szóke István – O. Nagy Gábor: *Magyar értelmező kéziszótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Majtán M. (ved. red.) (1991–2000). *Historický slovník slovenského jazyka I-V*. Bratislava.
- Mollay Károly (1982). *Német–magyar nyelvi érintkezések a 16. század végéig*. Budapest.
- Mollay Károly (1989). A német–magyar nyelvi érintkezések. In: Balázs J. (szerk.): *Nyelvünk a Duna-tájon*. Budapest. 231–290.
- Newerkla Stefan Michael (2004). *Sprachkontakte Deutsch – Tschechisch – Slowakisch. Wörterbuch der deutschen Lehnwörter im Tschechischen und Slowakischen: historische Entwicklung, Beleglage, bisherige und neue Deutungen*. Frankfurt am Main.
- Nyomárkay István (1984). *Strane riječi u hrvatskosrpskom (srpskohrvatskom) jeziku*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Nyr. (1901). Giesswein Sándor: Adalékok német jövevényszavainkhoz. In: *Magyar Nyelvőr* XXX. évf. IX. sz. 468–470.
- Nyr. (1908). Gombkötő Antal: Meghonosodott német szavak a szegedi tájszólásban. In: *Magyar Nyelvőr* XXXVII. évf. VII. füzet, 363–364.
- Nyr. (1970). Bálint Sándor: A szegedi népnyelv jövevényszavai. In: *Magyar Nyelvőr* 94. évf. 3. sz. 345–347.
- Nyr. (1988). P. Kovács Imre: Német jövevényszavak a hosszűperesztegi nyelvjárásban. In: *Magyar Nyelvőr* 112. évf. 1. sz. 80–86.
- RMSz (1883). Csoregy László: *Rutén-magyar szótár / Русько-мадярський словарь*. Budapest.
- SzófSz (1941). Bárczi Géza: *Magyar szófejtő szótár*. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest.
- TESz (1967–1976). *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. 1–3*. Budapest.
- ÜMTSz (1979–2002). *Új magyar tájszótár 1–4*. Budapest.

Ruszin nyelvű források

- Petrovaj Vasil' 1993: *Rusyny*. Pr'ášov.
- Гиряк Михайло Др. 1993. (ред.): *Співанки Анни Мацібобової*. Пряшов.
- Гнатюк Володимир 2001: *Казка Закарпаття*. Карпати, Ужгород.
- Затлоукал Ярослав 2002: *Земля, Європов зохабена*. Ужгород.
- Керча Ігорь 2001: *Матяш, король Русинув*. Ужгород.
- Керча Тамара 1997: *Бобалькы из попрём*. Ужгород.
- Мальцовська Марія 1998: *Під русинськым небом*. Пряшів.
- Олбрахт Иван 2001: *Смутні очі Анці Караджічової*. Ужгород.
- Петровцій Иван 1993: *Діалектарій...* Ужгород.

- Петровцій Іван 1996: *Наші співанки*. Ужгород.
- Петровцій Іван 1999: *Наші і нинаші співанки*. Осій – Ужгород.
- Петровцій Іван 2004: *Послідні співанки*. Ужгород.
- Плішкова Анна (ред.) 1996: *Муза спід Карпат*. Пряшів.
- Сухый Штефан 1994: *Русинський співник*. Пряшов.
- Федынышынець Владымыр 2001. *Рутенійо моя, ...* Ужгород.
- Федынышынець Владымыр 2002. *Аванте, Авангарде!* Ужгород.
- Чорі Юрій 2001–2006. *Словарь русинського языка I–IV*. Ужгород.
- Чорі Юрій 2002. *И днись голя й завтра голя*. Мукачево.